

ISTORIA ȘI TEORIA SISTEMELOR FILOSOFICE
ROMÂNEȘTI

THE HISTORY AND THEORY
OF ROMANIAN PHILOSOPHICAL SYSTEMS

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE FILOSOFIE ȘI PSIHOLOGIE
„CONSTANTIN RĂDULESCU-MOTRU”

**ISTORIA ȘI TEORIA
SISTEMELOR FILOSOFICE
ROMÂNEȘTI**

Ștefan-Dominic GEORGESCU
Marius-Augustin DRĂGHICI

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
București, 2022

Copyright © Editura Academiei Române, 2022
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5
050711, București, România
Tel: 4021-318 81 46, 4021-318 81 06
Fax: 4021-318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresă web: www.ear.ro

Referenți: C.S. 1 Claudiu BACIU
C.S. 1 Marius DOBRE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Istoria și teoria sistemelor filosofice românești / coord. Ștefan-
Dominic Georgescu, Marius Augustin Drăghici. - București :
Editura Academiei Române, 2022
ISBN 978-973-27-3680-7

I. Georgescu, Ștefan-Dominic (coord.)
II. Drăghici, Marius (coord.)

1

Redactor: Mihai POPA
Coperta: Mariana ȘERBĂNESCU

Bun de tipar: 22.12.2022. Format: 16/61 × 86
Coli de tipar: 20.
C.Z. pentru biblioteci mari: 1(498)(091)
C.Z. pentru biblioteci mici: 1

CUPRINS

Cuvânt introductiv	7
A. Sisteme filosofice disciplinare și categoriale	
MONA MAMULEA, Sistemul disciplinar al lui Titu Maiorescu	11
MARIUS AUGUSTIN DRĂGHICI, Elemente sistematice în filosofia lui Vasile Conta	17
MONA MAMULEA, Sistemul monist al lui C. Rădulescu-Motru	33
CEZAR ROȘU, Sistemul filosofic al lui Nae Ionescu	42
HENRIETA ANIȘOARA ȘERBAN, Sistemul filosofic al lui Lucian Blaga: repere majore istorice și teoretice	63
ȘERBAN N. NICOLAU, Sistemul filosofic al lui Constantin Noica	120
EUGENIU NISTOR, Filosofia pentadică a lui Alexandru Surdu	163
B. Contribuții filosofice cu relevanță sistematică	
ȘTEFAN-DOMINIC GEORGESCU, Fragmentele sistematice ale lui Traian Brăileanu	201
OVIDIU G. GRAMA, Valențe sistematice la Ion Petrovici	205
ȘTEFAN-DOMINIC GEORGESCU, Muzică și metafizică la Dimitrie Cuclin	213
ȘTEFAN-DOMINIC GEORGESCU, Fenomenologie și istoriografia filosofiei la Iosif Brucăr	223
ILIE PINTEA, Teoria recesivității – încercare de sistem logic-ontologic	233
ȘTEFAN-DOMINIC GEORGESCU, Contribuții de logică și dialectică la Dan Bădărău	264
OANA VASILESCU, Substanțialismul lui Camil Petrescu	280
SERGIU BĂLAN, Proiectul de sistem categorial al lui Alexandru Bogza	301

CONTENTS

Foreword	7
A. Disciplinary and Categorical Philosophical Systems	
MONA MAMULEA, Titu Maiorescu's Disciplinary System	11
MARIUS AUGUSTIN DRĂGHICI, Systematic Elements in Vasile Conta's Philosophy	17
MONA MAMULEA, The Monistic Philosophy of C. Rădulescu-Motru	33
CEZAR ROȘU, The Philosophical System of Nae Ionescu	42
HENRIETA ANIȘOARA ȘERBAN, Lucian Blaga's Philosophical Systems. Major Historical and Theoretical Benchmarks	63
ȘERBAN N. NICOLAU, The Philosophical System of Constantin Noica	120
EUGENIU NISTOR, The Pentadic Philosophy of Alexandru Surdu	163
B. Philosophical Contributions with Systematic Significance	
ȘTEFAN-DOMINIC GEORGESCU, Traian Brăileanu's Systematic Fragments	201
OVIDIU G. GRAMA, Latent Systematicity in Ion Petrovici	205
ȘTEFAN-DOMINIC GEORGESCU, Dimitrie Cuclin on Music and Metaphysics ..	213
ȘTEFAN-DOMINIC GEORGESCU, Iosif Brucăr on Phenomenology and Historiography of Philosophy	223
ILIE PINTEA, The Theory of Recessivity – An Essay of Logic-Ontological System	233
ȘTEFAN-DOMINIC GEORGESCU, The Contributions in Logic and Dialectics of Dan Bădărău	264
OANA VASILESCU, Camil Petrescu's Substantialism	280
SERGIU BĂLAN, Alexandru Bogza's Project of a Categorical System	301

CUVÂNT INTRODUCATIV

În cazul cercetării în domeniul filosofic, este necesară prin excelență raportarea permanentă la evoluția istorică a concepțiilor și punctelor de vedere legate de o anumită temă, fapt care justifică o abordare atât istorică, cât și teoretic-sistematică în cadrul oricărui demers de cunoaștere. Acest tip de cercetare se fundamentează pe faptul că sistemele, concepțiile și disciplinele filosofice se află într-un proces istoric evolutiv, rezultatele obținute nefiind lovite de desuetudine. Problemele reținute de istoria filosofiei, la fel ca și răspunsurile oferite au un caracter peren pronunțat, ceea ce conduce la ideea că reconsiderarea acestora periodică scoate la iveală relevanța lor pentru contemporaneitate și pentru viitor. Sistemele filosofice, fie acestea categoriale sau disciplinare, integrează mereu, la nivel teoretic, rezultatele cercetărilor anterioare, iar proiecțiile spre viitor urmează tendințele stabilite în cadrul acestui efort de a recupera semnificațiile istorico-teoretice ale contribuțiilor anterioare autentice care duc la creșterea și nuanțarea corpului cunoașterii.

Reconsiderarea valorilor trecutului ar fi de dorit să se realizeze periodic. Este vorba, în acest context, despre reevaluarea semnificației și relevanței contribuției înaintașilor, care poate lua mai multe forme, printre care: elaborarea de studii științifice specializate; elaborarea de volume colective dedicate unei tematici, cu acoperirea anumitor perioade istorice; realizarea unor compendii sau enciclopedii care să pună în evidență evoluția istorică și stadiul actual al cunoașterii într-un anumit domeniu; organizarea unor conferințe internaționale în cadrul cărora să se dezbătă rezultatele cercetărilor; desfășurarea unor workshopuri deschise, menite să popularizeze rezultatele cercetărilor; publicarea unor lucrări de popularizare; elaborarea unor ediții critice noi, comentate, ale anumitor lucrări și retraducerea, la un anumit interval de timp, a unor opere fundamentale. O astfel de reconsiderare a contribuțiilor filosofice are cel puțin două scopuri: unul identitar, iar celălalt intercultural. Astfel, prezervarea și susținerea culturii naționale sunt elemente semnificative pentru integrarea respectivei culturi în ansamblul cultural internațional, cu păstrarea specificului acesteia, pe de o parte, dar și cu deschiderea necesară către alte culturi, deschidere care favorizează schimburile interculturale și, implicit, revigorarea tematică și conceptuală a fiecărei culturi participante la tranzacțiile ideatice internaționale.

În ceea ce privește filosofia sistematică – disciplinară sau categorială – considerată în dimensiunea sa universală, trebuie menționat că orice filosofie de ramură se revendică, metodologic sau conceptual, de la o filosofie sistematică. Dezvoltarea domeniilor cunoașterii impune elaborarea unor noi sisteme filosofice, în contextul în care filosofii de ramură epuizează resursele interpretative și constructive pe care le furnizează sistemele vechi de la care acestea se revendică. În al doilea rând, filosofia sistematică are, pe de altă parte, un rol de sinteză a cunoașterii care oferă un suport pentru descoperiri ulterioare în toate domeniile cunoașterii. Cu alte cuvinte, sistemul filosofic are rol paradigmatic. În acest sens, studiul istoric al concepțiilor filosofice care au caracter de sistem are un rol exemplar ce servește elaborării de noi sisteme, pe de o parte, dar și dezvoltării teoriei sistemelor. Un demers diacronic ce ține de cercetarea fundamentală în domeniul filosofiei sistematice poate juca rolul de fundament al teoriei sistemelor, pe baza acestuia fixându-se regulile și principiile necesare unei astfel de teorii, acestea slujind drept instrumente ce se pot întrebuința ulterior în crearea de noi sisteme filosofice.

La nivel național, recunoașterea relevanței cercetărilor istorice și teoretice în domeniul filosofiei sistematice este mai mult decât necesară. Filosofia românească suferă de lipsa unei lucrări care să adune laolaltă sistemele și încercările sistematice în domeniu, tratate, desigur, la un nivel de analiză suficient de profund, care să scoată la iveală cel puțin următoarele aspecte: elemente de pionierat și/sau contribuții care au pregătit sau anunțat descoperiri ulterioare; conectarea filosofiei românești la ideea specifică fiecărei perioade istorice; adaptabilitatea filosofiei românești la schimbările și problemele internaționale; capacitatea sistemelor filosofice românești de a furniza un fundament culturii și civilizației românești; capacitatea sistemelor filosofice românești de a contribui la soluționarea problemelor și la dezvoltarea socială, economică, morală, organizațională etc. a României; capacitatea filosofiei sistematice românești de a conferi culturii române elementele identitare necesare integrării acesteia în circuitul internațional, precum și alte aspecte. Toate aceste așteptări reprezintă elemente de fundal legate inclusiv de contextul globalizării și de necesitatea redefinirii rolului și relațiilor pe care fiecare cultură națională le are.

La un alt nivel al discuției, este de domeniul evidenței faptul că filosofia și cultura românești se află într-o perioadă de schimbări și reșezări interne, fapt care generează necesitatea identificării unor linii de evoluție generale și a unor obiective culturale naționale. Acestui deziderat îi servesc încurajarea filosofiei sistematice, precum și conectarea acesteia cu alte domenii de cercetare, mai ales în domeniul științelor socio-umane. În plus, noile tehnologii, globalizarea, societatea de consum, realitatea virtuală, diminuarea puterii tradițiilor și alte ele-

mente de context ridică probleme și provocări fundamentale, la care doar filosofia de anvergură sistematică poate aduce răspunsuri care să asigure stabilitatea identitară a unei națiuni. Studiul istoric al filosofiei sistematice are menirea, în acest sens, de a aduce, pe de o parte, un element pedagogic, care să pună în evidență constructe intelectuale cu caracter exemplar, dar și de a asigura, pe de altă parte, continuitatea care să mijlocească un avans fără șocuri culturale de la tradiție spre noutate, având ca rezultat și adoptarea unor modalități de gândire și acțiune noi, dar și integrarea acestora treptată în specificitatea culturii, filosofiei, societății, mentalității și cotidianității românești.

Coordonatorii

Lucrarea reprezintă rezultatul cercetărilor desfășurate în cadrul grantului GAR-UM-2019-XII-3.4-1, având ca finanțator Fundația „Patrimoniul” a Academiei Române și fiind sub coordonarea Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române (director grant: CS II dr. Ștefan-Dominic Georgescu; perioada de desfășurare: 2019-2022).

Coordonatorii lucrării exprimă profunda lor recunoștință pentru regretatul Academician Alexandru Surdu – mentor și profesor – fără de care o astfel de abordare a filosofiei sistematice românești nu ar fi existat. De asemenea, mulțumirile lor se îndreaptă și spre Academicianul Mircea Dumitru, director al Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, pentru sprijinul substanțial oferit în vederea ducerii la bun sfârșit a acestui efort de cercetare fundamentală în domeniul filosofiei românești.